

Het Zondagochtend Concert

8 maart 2026 - Grote Zaal - 11.00 uur

Radio Filharmonisch Orkest
Xian Zhang, dirigent

Leonard Bernstein Ouverture uit 'Candide' (1956, herz. 1973)
1918-1990

Antonín Dvořák
1841-1904

Symfonie nr. 9 in e, op. 95
'Uit de Nieuwe Wereld' (1893)
Adagio - Allegro molto
Largo
Scherzo: Molto vivace
Allegro con fuoco

Steun ons

Draag bij aan de toekomst van Het Concertgebouw, nu of later.
concertgebouw.nl/steun-ons

ONTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open.
U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concert-registraties en nog veel meer.

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

5 apr - Grote Zaal

Haydns *Celloconcert in C* en Brahms' *Haydn-varianties*

12 apr - Grote Zaal

30 jaar Storioni Trio: Beethovens *Tripelconcert*

19 apr - Grote Zaal

Brahms' *Dubbelconcert* door Liza Ferschtman en Ivan Karizna

26 apr - Grote Zaal

Elgars *Enigma-varianties* en Maria Milstein speelt *West Side Story*

10 mei - Grote Zaal

Familieconcert op Moederdag: *Moeder de Gans* (6+)

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw concertbeleving op social media! #concertgebouw

Het Zondagochtend Concert wordt
elke week door AVROTROS rechtstreeks
uitgezonden op NPO Klassiek.

Met Xian Zhang heeft het Radio Filharmonisch Orkest een dirigent op de bok die baanbrekend werk heeft verricht. Zij was de eerste vrouw die chef-dirigent werd van een Italiaans orkest, het Orchestra Sinfonica di Milano Giuseppe Verdi. Ook werd Zhang de eerste vrouw met een officiële aanstelling bij een BBC-orkest: het BBC National Orchestra of Wales. Als pianist werd zij opgeleid in haar geboorteland China. Tegenwoordig woont ze in de Verenigde Staten. Daar is zij wederom de eerste vrouwelijke chef-dirigent van het Seattle Symphony Orchestra. Vanochtend leidt Zhang het Radio Filharmonisch Orkest in een Amerikaans programma.

Amerikaanse operette:

Glitter and be Gay

In de lange ontstaansgeschiedenis van *Candide* wilde auteur Lillian Hellman aanvankelijk dat Leonard Bernstein toneelmuziek zou componeren bij *Candide*. De componist was echter zo enthousiast dat hij Hellman ervan overtuigde het in de vorm van een operette te gieten. Bijna veertig jaar en verschillende herzieningen later voltooide Bernstein de concertversie van de ouverture in de uiteindelijke versie. In de operette krijgt Candide een flinke reeks tegenslagen te verduren. Daarmee

wordt zijn vertrouwen in Gods plan grondig getest. Hoe serieus dat misschien ook lijkt, *Candide* is een komische operette. Dat is al te horen in de korte ouverture, waarin Bernstein melodieën uit het duet *Oh Happy We* en de aria *Glitter and be Gay* heeft verwerkt.

Dvořák in Amerika

Zou Bernstein *Candide* ooit hebben gecomponeerd als Antonín Dvořák er niet was geweest? Hij was namelijk degene die de ontwikkeling van klassieke muziek in de Verenigde Staten een flinke impuls gaf. Dat was ook zijn missie toen hij de Atlantische Oceaan overstak. Beschermvrouwe Jeannette Thurber had Dvořák met deze uitdagende taak, en met een zeer riant salaris, naar New York gelokt. Daar werd hij directeur van het National Conservatory of Music of America en vond hij de muziek die hij nodig had om 'Amerikaanse' klassieke muziek te schrijven. 'In de muziek van Afro-Amerikanen heb ik alles gevonden wat nodig is voor een grote en nobele muziektraditie', zei Dvořák hierover. In de *Negende symfonie in e*, op. 95 zet de fluit na ongeveer vier minuten een opvallende melodie in. Deze melodie wordt vaak geassocieerd met de spiritual *Swing Low, Sweet Chariot* ('schommel zacht, lief voertuig'). Een spiritual is een

godsdienstig gezang, dat door Afro-Amerikanen wordt gezongen, waarbij het 'voertuig' verwijst naar de vurige wagen die de profeet Elia volgens de Bijbel naar de hemel voert. Dvořák raakte geïnspireerd toen hij conservatoriumstudent Harry Burleigh spirituals hoorde zingen. Burleigh had zó'n indrukwekkende baritonstem dat Dvořák de beroemde melodie aan het begin van het tweede deel met zijn stem in gedachten schreef. Eerst voor de klarinet, maar bij nader inzien vond Dvořák de althobo toch geschikter om de klank van Burleighs stem na te bootsen. Het hele tweede deel zag hij als een voorstudie voor een opera of cantate op basis van *The Song of Hiawatha*. Dit gedicht van Henry Wadsworth Longfellow gaat over de leider van een inheems Amerikaans volk. In het derde deel van de symfonie had Dvořák de dansscène op het huwelijksfeest van Hiawatha in gedachten. Uiteindelijk heeft hij de cantate of opera nooit gecomponeerd. Dat Amerika Dvořák heeft geïnspireerd staat dus buiten kijf. De componist zei zelfs: 'Iedereen met een neus kan deze invloed merken.' Toch is zelfs de melodie van de spiritual ingepakt in een romantische context, die qua klankbeeld overeenkomsten vertoont met andere

werken van Dvořák. Net als in eerdere symfonieën klinken ook in deze symfonie, vooral in het derde deel, fladderende Boheemse vogeltjes in de vorm van trillers. Ook dansritmes uit Dvořáks geboorteland komen voorbij. Is de wereld in de *Negende symfonie* werkelijk nieuw? Eigenlijk maakt dat niet uit. In de eerste plaats omdat Dvořák hoe dan ook een zeer geliefde symfonienalist, een van de meest uitgevoerde uit het hele repertoire. En in de tweede plaats omdat hij alleen al met zijn komst naar Amerika componisten heeft geïnspireerd. Bijvoorbeeld George Gershwin: een heel ander type componist en pas geboren toen Dvořák alweer was vertrokken uit Amerika, maar wel iemand die op zoek ging naar een eigen muzikale taal, mede gebaseerd op typisch Amerikaanse muziek. Dvořák zette de welbekende stip aan de horizon en die horizon heeft zich steeds verder uitgestrekt.

Bart de Graaf